

Dwa ćwierćwiecza

Wydział Ekonomiczno-Społeczny i Kolegium Ekonomiczno-Społeczne

Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Na jubileusz półwiecza Kolegium Ekonomiczno-Społecznego w rzeczywistości składają się ćwierćwiecza dwóch jednostek organizacyjnych. Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, które powstało w 1993 r., dziedziczy bowiem wprost tradycję Wydziału Ekonomiczno-Społecznego Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie (która w 1991 r. powróciła do historycznej nazwy SGH). Wydział ten funkcjonował w latach 1968-1993. Ograniczona objętość niniejszego tekstu nie pozwala na szerokie omówienie wszystkich aspektów dziejów obu jednostek, działalności ich pracowników, uczelnianego kontekstu funkcjonowania Wydziału i Kolegium. Poniższy artykuł przypomina najistotniejsze wydarzenia wspomnianych dwóch okresów, ze szczególnym uwzględnieniem okoliczności powołania do życia obu struktur.

Wydział Ekonomiczno-Społeczny powstał na mocy zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 marca 1968 r. W kraju rozprawiano się właśnie z „syjonizmem”, „rewizjonizmem” i „komandosami”, rozkręcano kampanię antysemicką, przeprowadzano czystki personalne, zapełniano więzienia i areszty, przyznawano paszporty w jedną stronę („dokumenty podróży”). Głównym obiektem ataku były środowiska inteligenckie, w tym pracownicy naukowcy i studenci, grupy najbardziej zaangażowane w protesty wolnościowe. Oprócz wyrzucania z pracy i ze studiów, odsuwania od prowadzenia zajęć, zawieszania w prawach studenta itd. stosowano także represje instytucjonalne. Na Uniwersytecie Warszawskim rozwiązano Wydział Ekonomii, Wydział Filozofii, kierunek psychologii na Wydziale Pedagogicznym oraz cały trzeci rok Wydziału Matematyczno-Fizycznego. Decyzje te ogłoszono tego samego 30 marca, co zarządzenie powołujące Wydział Ekonomiczno-Społeczny.

Reorganizacja SGPiS, zakładająca nie tylko powstanie piątego wydziału Uczelni, ale także przekształcenie istniejących i tworzenie nowych instytutów naukowych, nie miała jednak charakteru represyjnego. Zmiany strukturalne przygotowywano już od dobrych kilku lat. Niepokoje studenckie, trwające na SGPiS w dniach 11-13 marca 1968 r., naturalnie wpłynęły na zaplanowane przeobrażenia, ale wyłącznie w aspekcie personalnym, a nie przyczynowym.

Geneza Wydziału Ekonomiczno-Społecznego

O potrzebie wyodrębnienia wydziału o profilu ekonomiczno-społecznym mówiono w SGPiS już za kadencji rektora Andrzeja Grodka (lata 1955-1959). Reaktywowano wówczas Instytut Gospodarstwa Społecznego (marzec 1957 r.), nadając mu formę międzywydziałowej „federacji” katedr zainteresowanych badaniami o ukierunkowaniu społecznym. Z jednostek, które w 1968 r. trafiły na Wydział E-S, do IGS przystąpiły - w różnym czasie - Katedra Polityki Społecznej, Katedra Gospodarki Miejskiej, Katedra Ekonomiki Pracy, Katedra Polityki Mieszkaniowej i Katedra Socjologii Pracy (wszystkie z Wydziału Ekonomiki Produkcji).

Szczególną zasługę przypisać należy Katedrze Polityki Społecznej, uformowanej w 1958 r. pod kierownictwem pierwszego dyrektora odnowionego IGS prof. Edwarda Strzeleckiego. Od początku lat 60. starała się ona o uruchomienie na Wydziale Ekonomiki Produkcji „społecznego” kierunku studiów. Udało to się w roku 1963/1964; nowy kierunek nazwano Ekonomiką pracy i zagadnienia socjalne, a po dwóch latach przemianowano na Ekonomikę pracy i politykę społeczną. W 1968 r. to właśnie Wydział Ekonomiki Produkcji stał się organizacyjną podstawą Wydziału E-S. Szefem Katedry Polityki Społecznej był wtedy doc. Antoni Rajkiewicz, a dyrektorem IGS - prof. Adam Andrzejewski. Decyzję o ustanowieniu nowego wydziału władze SGPiS podjęły wiosną 1967 r. Finałem prac przygotowawczych były uchwały Senatu z 29 czerwca 1967 r. Późniejsze o dziewięć miesięcy zarządzenie Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego jedynie zatwierdzało projekty uczelniane.

Ostatecznie z Wydziału Ekonomiki Produkcji na Wydział E-S przeniesiono pięć wspomnianych katedr IGS-owskich, z Wydziału Handlu (którego nazwę niebawem zmieniono na Wydział Handlu Wewnętrznego) - Katedrę Filozofii i Katedrę Pedagogiki, z Wydziału Handlu Zagranicznego - Zakład Historii Myśli Ekonomicznej z tamtejszej Katedry Ekonomii Politycznej. Ten ostatni, po uzupełnieniu m.in. kilkoma pracownikami Zakładu Ekonomii Politycznej (z tej samej katedry), został przeformowany w Katedrę Ekonomii Politycznej. Na „surowym korzeniu” założono natomiast Katedrę Planowania Regionalnego (w niedalekiej przyszłości zasila ją transfery z Katedry Ekonomii Politycznej z Wydziału Finansów i Statystyki). Dziesiątą jednostką afiliowaną przy WES stał się IGS, tracąc tym samym ogólnouczelniany status.

Początkowo sprawy nowego wydziału pilotowała Komisja Organizacyjna, powołana decyzją Senatu 5 kwietnia 1968 r. Przewodniczył jej doc. A. Rajkiewicz, a członkami byli prof. Wiesław Sadowski (rektor SGPiS), dr Leszek Gilejko, doc. Janusz Górski i dr Mikołaj Latuch. Później dokooptowano jeszcze I sekretarza Komitetu Uczelnianego PZPR dr. Jana Gieźgałę (do ścisłego kierownictwa KU PZPR należeli również L. Gilejko i M. Latuch).

10 maja 1968 r. po raz pierwszy zebrała się Rada Wydziału E-S. Liczyła ona wówczas szesnastu samodzielnych pracowników naukowych, w tym pięciu tytułarnych profesorów. 28 czerwca rektor W. Sadowski mianował na p.o. dziekana doc. A. Rajkiewicza, a na p.o. prodziekanów - doc. Zbigniewa Dziembowskiego i doc. Witolda Sierpińskiego. Trzecim prodziekanem został nieco później doc. Zbigniew Bąblewski. Trzyletnia kadencja władz dziekańskich zaczęła biec formalnie od 1 października 1968 r.

W tym samym czasie pojawili się też studenci; rekrutację na I rok przeprowadzono podczas lipcowych egzaminów wstępnych, II, III i IV rok przejęto z Wydziału Ekonomiki Produkcji (wraz z kierunkami Ekonomika pracy i polityka społeczna oraz Gospodarka miejska).

Pomarcowe represje

Analizując okoliczności powstania Wydziału E-S nie sposób uciec od atmosfery marcowej roku 1968. Reorganizacja SGPiS znakomicie ułatwiła bowiem personalne „rozliczenie” kryzysu marcowego. Przy okazji zmian w usytuowaniu katedr i zakładów, przekształceń układu instytucyjnego, przenoszenia i oceny pracowników, likwidacji niektórych stanowisk itd., pozbyto się z uczelni około 50-60 osób prezentujących „obce partii poglądy”. Kilkanaście z nich usunięto z Wydziału E-S.

Spśród samodzielnych pracowników naukowych nowego wydziału najostrzejszej postąpiono ze znanym ekonomistą prof. Kazimierzem Łaskim, oskarżanym od dłuższego czasu o „rewizjonizm”. Jeszcze przed przesunięciem na Wydział E-S zabrano mu funkcję kierownika katedry, zaraz potem - z inspiracji Egzekutywy KU - kolejno dziekan, rektor i Senat wnioskowali o jego zwolnienie i zatrudnienie poza SGPiS. Ministerstwo zdecydowało się na bardziej radykalne rozwiązanie; z końcem września 1968 r. K. Łaskiego wyrzucono bez wskazywania nowego miejsca pracy. Miało to być następstwem zwrócenia się przez profesora o zgodę na emigrację.

Z uczelnią pożegnał się, choć w innych okolicznościach, również prof. Michał Kalecki. Przeniesiony na Wydział E-S, podobnie jak K. Łaski, z Katedry Ekonomii Politycznej WHZ, i tak samo atakowany jako „rewizjonista”, chroniony był przed bezpośrednimi represjami światowym nazwiskiem i sławą prekursora keynesizmu. Zniechęcony atmosferą pomarcową postanowił jednak odejść sam. Rezygnację złożył 8 października 1968 r. (wcześniej ani razu nie pojawił się na Radzie Wydziału E-S).

Usunąć z SGPiS próbowano również prof. Adam Ginsberta z Katedry Gospodarki Miejskiej i doc. Jakuba Litwina z Katedry Filozofii. Wcześniej pozbawiono ich kierownictwa katedr, dodatkowo pierwszy przestał być prorektorem ds. studiów dla pracujących, a drugiemu zablokowano profesurę. A. Ginsbertowi zarzucano bierność wobec wystąpień studenckich, niepowiadomienie o zmianie w 1956 r. nazwiska na Gebert oraz dezawuowanie studiów dla pracujących. J. Litwina, wykładającego równolegle na lubelskim UMCS, obwiniano o negatywny wpływ na tamtejszych studentów. Mimo, że oba wnioski o zwolnienie zatwierdził Senat, ostatecznie z uczelni odszedł tylko J. Litwin (w 1972 r. do PAN). A. Ginsbert-Gebert pozostał na Wydziale E-S do emerytury, obejmując w 1981 r. stanowisko prodziekana.

W znacznie gorszej sytuacji znajdowali się niesamodzielnymi pracownicy naukowymi. W razie politycznych zastrzeżeń można było ich bowiem usuwać znacznie łatwiej. Na Wydziale E-S ze względów politycznych usunięto dr Halinę Najduchowską (Katedra Socjologii Pracy), mgr. Antoniego Kanteckiego, mgr. Czesława Prokopczyka (obaj Katedra Filozofii) i mgr. Hannę Kuleszę (Katedry Polityki Mieszkaniowej). Decyzje zapadały na szczeblu ogólnouczelnianym, zdarzało się, że wbrew stanowisku kierowników katedr. Nie pomagały nawet interwencje dziekana (jak np. A. Rajkiewicza na rzecz H. Kuleszy).

Wydział Ekonomiczno-Społeczny 1968-1993

Po burzliwych okolicznościach związanych z powstaniem Wydziału E-S, nadszedł czas zwykłej pracy. Przez 25 lat jego pracą kierowało dziesięciu dziekanów (w tym jeden dwukrotnie): Antoni Rajkiewicz (1968-1969), Witold Sierpiński (1969-1972), Zygmunt Bosiakowski (1972-1975), Mieczysław Nasiłowski (1975-1978), Leszek Gilejko (1978-1981), Janusz Kaliński (1981-1982), Adam Kurzynowski (1982-1984), Alicja Sajkiewicz (1984-1990) i ponownie Janusz Kaliński (1990-1993). Współpracowało z nimi 34 prodziekanów. Przez pierwszych pięć lat siedziba WES znajdowała się w gmachu „G”. W 1973 r. przeniesiono ją do uzyskanego przez SGPiS budynku po zlikwidowanej Szkole Podstawowej nr 212 przy ulicy Wiśniowej 41. Ta swoistego rodzaju izolacja pozytywnie wpływała na wewnętrzną integrację Wydziału.

Wydział E-S SGPiS, podobnie jak pozostałe, łączył w sobie dwie funkcje: dydaktyczną i naukową. W momencie rozpoczęcia jego działalności, na Wydziale studiowało 13 proc. wszystkich dziennych studentów SGPiS, taki sam odsetek studentów zaocznych eksternistycznych i 16 proc. studentów zaocznych studiów zawodowych. Na podobnym poziomie stan ten utrzymywał się do początku lat 80., z tym że Wydział E-S zyskał pozycję lidera w kształceniu na uzupełniających studiach magisterskich. Wydział wybierało aż 28 proc. wszystkich studiujących na SGPiS w tym trybie. Początek dekady lat 80. przyniósł spadek, a następnie stagnację liczby studiujących na Wydziale E-S. Pozostał on najmniej popularnym miejscem studiów wśród wydziałów SGPiS, tracąc także wspomnianą powyżej pozycję lidera na uzupełniających studiach magisterskich. Niewielka poprawa tej tendencji zarysowała się dopiero w końcu lat 80. Zmiany wprowadzane w SGH od 1991r. stopniowo likwidowały kształcenie w ramach Wydziałów, przenosząc je na poziom ogólnouczelniany.

Badania naukowe pracowników Wydziału podążały w trzech zasadniczych kierunkach: stricte ekonomicznym, społeczno-ekonomicznym oraz kierunkach pośrednio związanych z tematyką ekonomiczną – czyli politologią, socjologią czy filozofią. W ramach tych trzech kierunków ukazywała się walna część publikacji naukowych. Warto wspomnieć, iż popularyzacji wyników badań pracowników Wydziału E-S sprzyjało uruchomienie w 1986 r. wydziałowej serii wydawniczej „Opere et Studio” (formalnie jako „subserii” w ramach uczelnianych „Monografii i Opracowań”).

Dość szybko – bo już w 1969 r. Wydział E-S otrzymał prawo nadawania tytułu doktora nauk ekonomicznych. Warto zauważyć, że wiele osób broniących prac na ten stopień było spoza Wydziału, w tym z zagranicy (przede wszystkim z krajów rozwijających się). Dłużej trwały starania o prawo do habilitowania. Pierwsze kolokwium habilitacyjne na Wydziale odbyło się w październiku 1973 r.

Specyfika Wydziału E-S kształtowana była przede wszystkim przez zróżnicowany, interdyscyplinarny skład jednostek naukowo-dydaktycznych. W momencie startu na Wydziale funkcjonowało dziesięć jednostek organizacyjnych: dziewięć katedr (Ekonomii Politycznej, Ekonomiki Pracy, Filozofii, Gospodarki Miejskiej, Pedagogiki, Planowania Regionalnego, Polityki Mieszkaniowej, Polityki Społecznej, Socjologii Pracy) oraz Instytut Gospodarstwa Społecznego. W większości katedr (z wyjątkiem Planowania Regionalnego i Polityki Mieszkaniowej) istniały wewnętrzne zakłady. W sumie było ich dziewięć (w katedrach Ekonomii Politycznej i Polityki Społecznej po dwa).

Od początku funkcjonowania wydziału władze dziekańskie starały się powiększyć liczbę jednostek. Nie było to jednak łatwe. Na przeszkodzie stały przede wszystkim ministerialne plany likwidacji katedr jako jednostek organizacyjnych w dotychczasowym kształcie. Z niechęcią patrzono więc na ewentualne zwiększanie ich liczby. W wyniku tej polityki od września 1972 r. Wydział E-S stracił dwie jednostki organizacyjne – Katedrę Pedagogiki i Instytut Gospodarstwa Społecznego. Uzyskały one status ogólnouczelniany. Siedem pozostałych katedr połączono w trzy: z Katedry Ekonomii Politycznej i Katedry Planowania Regionalnego utworzono Katedrę Ekonomii Politycznej i Polityki Ekonomicznej, z Katedry Gospodarki Miejskiej i Katedry Polityki Mieszkaniowej – Katedrę Gospodarki Miejskiej i Polityki Mieszkaniowej, a z Katedry Polityki Społecznej, Katedry Ekonomiki Pracy i Katedry Socjologii Pracy – Katedrę Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy. Zlikwidowano też większość wewnątrzkatredralnych zakładów. W 1974 r. uzupełniono strukturę organizacyjną

Wydziału o Katedrę Historii Gospodarczej przeniesioną z Wydziału Handlu Wewnętrznego. Powyższy kształt organizacyjny Wydziału E-S nie przerwał jednak długo – już w październiku 1977 r. w SGPiS zlikwidowano niemal wszystkie katedry, zastępując je 20 instytutami naukowo-dydaktycznymi. W przypadku Wydziału E-S Katedrę Gospodarki Miejskiej i Polityki Mieszkaniowej oraz Katedrę Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy przekształcono w instytuty o takich samych nazwach. Instytut Nauk Politycznych i Filozofii powstał z Katedry Filozofii i przeniesionego na Wydział E-S Międzywydziałowego Studium Nauk Politycznych (stało się ono odtąd zakładem). Z kolei Katedrę Ekonomii i Polityki Ekonomicznej – przeistoczono w Zakład Ekonomii Politycznej przy Wydziale E-S, włączając ją równolegle w strukturę uczelnianego Instytutu Ekonomii Politycznej. To samo spotkało Katedrę Historii Gospodarczej, zamienioną w Zakład Historii Gospodarczej przy Wydziale E-S i równolegle przyporządkowaną do uczelnianego Instytutu Ekonomii. Centralizacji tej towarzyszyły próby budowy sieci nowych zakładów, bardziej zbliżonych do profilu naukowego Wydziału Ekonomiczno-Społecznego. Do końca lat 70. w Instytucie Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy utworzono zakłady: Socjologii Pracy, Polityki Społecznej i Zatrudnienia, Ekonomiki i Organizacji Pracy i Społeczno-Demograficznych Zagadnień Rodziny. W Instytucie Gospodarki Miejskiej i Polityki Mieszkaniowej powstały zakłady: Planowania i Ekonomiki Miast, Polityki Mieszkaniowej i Osadniczej oraz Ekonomiki Przedsiębiorstwa Komunalnego. W Instytucie Nauk Politycznych i Filozofii – zakłady: Teorii Rozwoju Społecznego i Filozofii. Ponadto obok Zakładu Ekonomii Politycznej powstał Zakład Planowania i Polityki Ekonomicznej. Nadal istniały też samodzielny Zakład Historii Gospodarczej oraz dwa zakłady wewnątrzinstytutowe – Zakład Społeczno-Gospodarczych Zagadnień Turystyki oraz Zakład Nauk Politycznych. Przy Instytucie Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy funkcjonował Zakład Społeczno-Gospodarczych Zagadnień Turystyki.

Strajki w lecie 1980 r., a następnie powstanie NSZZ „Solidarność” oraz Niezależnego Zrzeszenia Studentów doprowadziły w SGPiS do głębokich zmian. Na terenie Uczelni Wydział E-S stał się ostoją nowych, niezależnych ruchów społeczno-politycznych. Na tej fali doszło też do odrzucenia niechcianej oraz uważanej za sztuczną struktury instytutowej i powrotu do struktury katedralnej. Zlikwidowano dwa z trzech instytutów funkcjonujących na Wydziale: Instytut Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy oraz Instytut Nauk Politycznych i Filozofii. W niezmienionej postaci i składzie wewnętrznym pozostawiono natomiast Instytut Gospodarki Miejskiej i Polityki Mieszkaniowej (z trzema zakładami: Ekonomiki Przedsiębiorstwa Komunalnego, Planowania i Ekonomiki Miast, Polityki Mieszkaniowej i Osadniczej). Na miejsce Instytutu Polityki Społecznej i Ekonomiki Pracy powstały: Katedra Socjologii Pracy, Polityki Społecznej i Zatrudnienia, Katedra Ekonomiki Pracy, Katedra Turystyki oraz Zakład Demografii Społeczno-Ekonomicznej. Zamiast zaś Instytutu Nauk Politycznych i Filozofii – Katedra Filozofii oraz Katedra Socjologii i Politologii (z Zakładem Teorii Rozwoju Społecznego i Zakładem Nauk Politycznych). Zakład Ekonomii Politycznej, Zakład Planowania i Polityki Ekonomicznej oraz Zakład Historii Gospodarczej, należące przed 1981 r. do ogólnouczelnianego Instytutu Ekonomii Politycznej, przekształcono – odpowiednio – w Katedrę Ekonomii Politycznej przy Wydziale Ekonomiczno-Społecznym, Katedrę Planowania i Polityki Ekonomicznej oraz Katedrę Historii Gospodarczej i Społecznej. W kolejnych latach tę strukturę uzupełniły Katedra Demografii Społeczno-Ekonomicznej oraz powstały w ramach Katedry Ekonomii Politycznej Zakład Historii Myśli Ekonomicznej. Taka struktura przetrwała do końca lat 80.

Początek lat 90. i kolejne zmiany polityczne i organizacyjne na Uczelni przyniosły kolejną rewolucję w strukturze Wydziału. Powstały nowe jednostki - tworzone na „surowym korzeniu” lub tylko przekształcone z już istniejących na Wydziale E-S - katedry: Historii Myśli Ekonomicznej, Skarbowości, Studiów Politycznych. Zlikwidowano Katedrę Polityki Gospodarczej (czyli dawną Katedrę Planowania i Polityki Ekonomicznej), Katedrę Demografii Społeczno-Ekonomicznej, Zakład Nauk Politycznych. Nazwę zmieniły: Instytut Gospodarki Mieszkaniowej na Katedrę Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej, Katedra Ekonomii na Katedrę Teorii Systemów Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki Pracy na Katedrę Gospodarowania Zasobami Pracy, Katedra Socjologii i Politologii na Katedrę Socjologii. Zmiany te były prowadzone równoległe z pracami nad strukturą kolegiatną Szkoły - stąd w czasie tych prac posługiwano się różnymi nazwami tych samych jednostek organizacyjnych.

Ku Kolegium Ekonomiczno-Społecznemu

Przełom polityczny 1989 r. przyniósł wewnątrz SGPiS szereg gruntowanych zmian. Nośnikiem szerokiej reformy uczelni był program popieranej przez „Solidarność” ekipy rektorskiej prof. Aleksandra Müllera. Zakładała ona, iż dotychczasowy podział wydziałowy zostanie definitywnie zlikwidowany. Od roku akademickiego 1991/1992 studenci kształcili się już w ramach Studium Podstawowego (a następnie Studium Dyplomowego), a nie jak dotychczas w ramach wydziałów. Wydziały odziedziczone po SGPiS miały całkowicie zniknąć, a ich miejsce zająć miały Kolegia skupiające pracowników naukowo-dydaktycznych. Miały one przede wszystkim integrować osoby o podobnych zainteresowaniach i prowadzić interdyscyplinarne badania naukowe. W pierwszej połowie 1992 r. doszło więc do głębokich zmian struktury szkoły. W założeniu władz akademickich katedry a nawet poszczególni pracownicy Uczelni mieli spontanicznie tworzyć zespoły podejmujące niezbędne kroki do spełnienia wymagań formalnych i utworzenia kolegium. Jednak tak optymistycznie nakreślony plan napotkał wiele przeszkód i wywołał sporo kontrowersji.

Jednostki skupione dotychczas w Wydziale E-S zgłosiły chęć powołania Kolegium Socjo-Ekonomicznego. Wyjątkiem była Katedra Turystyki, która zdecydowała się na akces do Kolegium Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych oraz Katedra Gospodarowania Zasobami Pracy (akces do Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie). Dodatkowo chęć wejścia do KSE zgłosiły katedry: Geografii Ekonomicznej i Kształtowania Środowiska oraz Instytuty: Gospodarstwa Społecznego i Krajów Rozwijających się a także indywidualnie - doc. Edward Golachowski ze zlikwidowanej na Wydziale Finansów i Statystyki Katedry Ekonomii.

Taki skład Kolegium S-E w praktyce oznaczał zmianę szyldu z „Wydziału Ekonomiczno-Społecznego” na „Kolegium Socjo-Ekonomiczne”. Podobnie jak w przypadku tworzenia innych kolegiów okazało się, że zakładana w projekcie reformy oddolna inicjatywa w zasadzie była przygotowywana odgórnie przez władze Wydziału. Senacka Komisja do Spraw Reformy uznała, że tak powstałe projekty wydziałowe nie są zgodne z założeniami i celami reformy SGH. Władze rektorskie złożyły wówczas własną propozycję stworzenia struktury kolegiatnej.

Według niej Kolegium Nauk Społecznych (bo tak tym razem miała brzmieć oficjalna nazwa nowej struktury) miało składać się z następujących jednostek organizacyjnych: Katedry Teorii Systemów Ekonomicznych, Katedry Studiów Politycznych, Katedry Samorządu

Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej, Katedry Historii Myśli Ekonomicznej, Instytutu Gospodarstwa Społecznego, Katedry Socjologii Pracy (połączonej z Katedrą Polityki Społecznej), Katedry Historii Gospodarczej, Katedry Geografii Ekonomicznej (dawny Wydział Ekonomiki Produkcji), Katedry Prawa Gospodarczego (wcześniej będącej na Wydziale Handlu Wewnętrznego), Katedry Filozofii, Instytutu Gospodarki Krajów Rozwijających się, Katedry Polityki Społecznej, Katedry Spółdzielczości. Według tych założeń KNS miało być kolegium posiadającym największą liczbę jednostek organizacyjnych w całej SGH.

Również ten projekt nie spotkał się z powszechną akceptacją. Po wielu burzliwych dyskusjach ostatecznie w końcu maja 1992 roku Senat zaaprobował nową, ostateczną strukturę kolegiąlną SGH. W jej myśl Kolegium Ekonomiczno-Społeczne miało skupiać dziewięć katedr i dwa instytuty. Ostateczną nazwę Kolegium zawdzięcza interwencji na wspomnianym posiedzeniu Senatu ówczesnego dziekana Wydziału E-S - prof. J. Kalińskiego. W ten sposób nazwa Kolegium bezpośrednio nawiązywała do tradycji Wydziału.

14 lutego 1993 roku przestał oficjalnie istnieć Wydział E-S SGH a w dniu następnym rozpoczęło działalność Kolegium Ekonomiczno-Społeczne SGH. Utworzyły je katedry: Teorii Systemów Ekonomicznych, Historii Myśli Ekonomicznej, Socjologii Pracy, Polityki Społecznej i Zatrudnienia, Historii Gospodarczej i Społecznej, Socjologii, Studiów Politycznych, Filozofii, Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej, Skarbowości. W skład KES weszły też instytuty: Gospodarki Krajów Rozwijających się oraz Gospodarstwa Społecznego. Pozostałe katedry wydziałowe znalazły się w innych kolegiach lub zostały zlikwidowane.

Na czele KES jako pełnomocnik ds. Kolegium E-S stanął dotychczasowy dziekan Wydziału E-S - prof. J. Kaliński. Pierwsze posiedzenia Rady Naukowej Kolegium odbyło się 11 marca 1993 roku. Jednak ostateczny kształt organizacyjny Kolegium przybrało dopiero po wyborze władz kolegiąlnych. W wyniku przeprowadzonych wyborów od 1 września 1993 roku stanowisko dziekana Kolegium E-S objął prof. J. Kaliński a prodziekanem został dr hab. Janusz Sławiński.

Po powstaniu Kolegium E-S do sierpnia 1996 r. działał wciąż dziekanat byłego Wydziału (Dziekanat Studiów Wydziałowych), obsługujący studentów kształcących się w ramach likwidowanego porządku kształcenia (czyli III, IV i V roku). Pracami dziekanatu kierował prof. Stanisław Piwko jako Pełnomocnik ds. Wydziału Ekonomiczno-Społecznego w randze dziekana wydziału. Funkcje dydaktyczne nieistniejącej już Rady Wydziału pełnił Senat uczelni.

Kolegium Ekonomiczno-Społeczne 1993-2018

Tak jak już wspomniano, na czele Kolegium E-S stanął dwukrotny dziekan Wydziału E-S – J. Kaliński. Funkcję dziekana Kolegium sprawował on przez dwie kadencje – do 1999 r. Po nim w ciągu ćwierćwiecza funkcjonowania Kolegium funkcję dziekana sprawowali: Joachim Osiński – przez cztery kadencje (1999-2005 i 2008-2016), Katarzyna Żukrowska (2005-2008) i Wojciech Morawski (wybrany na kadencję 2016-2020). Każdemu z dziekanów towarzyszył prodziekan – w sumie funkcję tę sprawowało siedem osób.

Po przeniesieniu organizacji kształcenia studentów na poziom uczelni, Kolegium stało się przede wszystkim jednostką skupiającą pracowników i koordynującą ich badania naukowe. Nie oznacza to jednak, że oferta dydaktyczna zupełnie zniknęła z oferty Kolegium E-S. Jego pracownicy prowadzili zajęcia na wszystkich poziomach kształcenia (podstawowym, dyplomowym, zaocznym, a od 2006 r. – licencjackim i magisterskim). W ramach Kolegium przygotowano też ofertę studiów podyplomowych i doktoranckich. Dla studentów pracownicy przygotowano dwa kierunki studiów: „Gospodarka publiczna” (do 2006 r.) i „Międzynarodowe stosunki gospodarcze i polityczne” (następnie: „Stosunki międzynarodowe”). Nie znalazły one jednak szerszego zainteresowania ze strony słuchaczy. W kolejnych latach propozycje te więc wielokrotnie modyfikowano. W roku jubileuszu 50-lecia Kolegium E-S prowadziło sześć studiów doktoranckich (w tym jedno stacjonarne), kilkanaście rodzajów studiów podyplomowych. Na studiach magisterskich wizytówką Kolegium były kierunki studiów „Polityka publiczna” i „Polityka Społeczna”.

W ćwierćwieczu funkcjonowania Kolegium E-S można zauważyć dwa wyraźne okresy profilowania badań naukowych. Oczywiście były one wypadkową kształtu organizacyjnego Kolegium. W pierwszych latach były one dość zróżnicowane – dotyczyły zarówno zagadnień ekonomicznych, ekonomiczno-społecznych jak i pozostałych obszarów leżących w zainteresowaniu konkretnych zespołów badaczy z Kolegium. Od pierwszej dekady XXI w. widać wyraźnie zwiększenie zainteresowania szeroko rozumianą polityką publiczną. Było to związane z próbą uczynienia z polityki publicznej wiodącej dyscypliny naukowej jednostki i stopniową przebudową Kolegium w tym kierunku.

Kolegium E-S prawo do doktoryzowania w zakresie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia otrzymał już w 1993 r. Miarą rozwoju Kolegium było pozyskanie kolejnych uprawnień - w zakresie nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse przyznano je w 2012 r., a rok później - w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce publicznej. Uprawnienia w zakresie prowadzenia postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia Kolegium E-S uzyskało równoległe z prawami do doktoryzowania (1993 r.), natomiast w dyscyplinie finanse otrzymał je w końcu 2016 r.

Od 2012 r. w Kolegium rozpoczął działalność Ośrodek Studiów Tajwan–Unia Europejska. Był to jedyny tego typu ośrodek studiów w kraju. Celem jego działalności była promocja wymiany studenckiej, wspólne projekty naukowe. Dzięki tej współpracy dwa lata później Kolegium zyskało nowoczesnie wyposażoną salę wykładową, formalnie będącą siedzibą Ośrodka. W 2016 r. powołano do życia Centrum Analiz i Studiów Podatkowych. Podporządkowanemu Instytutowi Prawa Centrum postawiono zadanie analizowania problematyki podatków i ceł.

Ważne dla upowszechniania wyników badań pracowników Kolegium stały się wydawnictwa własne Kolegium, a przede wszystkim czasopisma naukowe. W 2001 r. udało się uruchomić kolegialne pismo naukowe: „Studia i Prace Kolegium Ekonomiczno-Społeczne” (następnie „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Studia i Prace”). Od 2010 r. ukazuje się „Warsaw Forum of Economic Sociology”, w 2014 r. powołano do życia czasopismo „Studia z Polityki Publicznej”, a w 2016 „Analizy i Studia Centrum Analiz i Studiów Podatkowych”. Nie wszystkie inicjatywy wydawnicze przetrwały: „Biuletyn Instytutu Gospodarstwa Społeczne” przestał ukazywać się w 2009 r. (wychodził od 1977r.), „Prace i

Materiały Instytutu Studiów Międzynarodowych” ukazywały do 2011 r., a ostatni numer „Economic Papers” ukazał się rok później (powstał w 1973 r.).

O stopniowej ewolucji profilu Kolegium świadczą też zmiany w jego strukturze. Powstawanie nowych i przeobrażanie się istniejących jednostek świadczy o interdyscyplinarnym kierunku rozwoju Kolegium. Nowe jednostki powstawały zarówno z przekształcenia już istniejących kateder i zakładów, jak też zakładane były na „surowym korzeniu”. Zmiany te można podzielić na dwa wyraźne okresy. Pierwszy z nich był związany z budową tożsamości Kolegium po jego powstaniu. Można uznać, iż ten okres trwał około dziesięć lat. Po dekadzie względnej stabilizacji rozpoczął się kolejny okres częstych zmian struktury Kolegium – tym razem był on wywołany planowanym kierunkiem ewolucji całej Szkoły.

Pierwsza zmiana struktury Kolegium E-S miała miejsce już w 1993 r., kiedy to powołano do życia Katedrę Ekologii (w 2003 r. przemianowano ją na Katedrę Ekonomii Środowiska i Zasobów Naturalnych). W 1995 r. powstała Katedra Ubezpieczenia Społecznego. Rok później formalnemu rozszerzeniu uległ zakres działalności Instytutu Gospodarki Krajów Rozwijających się, funkcjonującego od tej pory pod nazwą Instytut Studiów Międzynarodowych. W 2000 r. utworzono przy nim Zakład Prawa Europejskiego, który w 2002 r. udało się przekształcić w samodzielną Katedrę. Rok 1999 przyniósł powołanie do życia Katedry Administracji Publicznej. W 2001 r. Kolegium poszerzyło się o Katedrę Bezpieczeństwa Międzynarodowego, a rok później – Katedrę Socjologii Ekonomicznej.

Przekształceniom na poziomie katedralnym towarzyszyły zmiany na poziomie zakładów. W Katedrze Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej zamiast zakładów: Rozwoju Lokalnego, Polityki Mieszkaniowej i Osadniczej oraz Przedsiębiorstw Użyteczności Publicznej pojawiły się zakłady: Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Zarządzania w Sektorze Publicznym oraz Przedsiębiorczości (2001). W Instytucie Studiów Międzynarodowych wydzielono zakłady: Mediów Elektronicznych i Komunikowania oraz Globalizacji i Regionalizacji (oba w 2000 r.), w Katedrze Skarbowości – zakłady: Finansów Publicznych (2000 r.) oraz Rynku Papierów Wartościowych (następnie Zakład Rynku Papierów Skarbowych, który z czasem przekształcono we wspomnianą powyżej Katedrę), w Instytucie Gospodarstwa Społecznego – Zakład Polityki Społecznej (1999 r.).

W ciągu pierwszych dziesięciu lat działalności Kolegium E-S dochodziło także do likwidacji niektórych jednostek organizacyjnych. W roku akademickim 1997/1998 przestała istnieć Katedra Historii Myśli Ekonomicznej. W 1999 r. ze struktury Kolegium zniknęła samodzielna Katedra Socjologii Pracy, Polityki Społecznej i Zatrudnienia – połączono ją z Instytutem Gospodarstwa Społecznego i przekształcono na wzmiankowany już Zakład Polityki Społecznej.

Jak zostało wspomniane, po ponad dekadzie względnej stabilizacji, z początkiem drugiej dekady XXI w. rozpoczął się kolejny etap wzmożonych zmian w strukturze Kolegium. Sprzyjały temu plany wewnętrznych przekształceń Uczelni, forsowane przez rektora Tomasza Szapirę. Według nich od 2014 r. SGH miały tworzyć trzy szkoły: Szkoła Biznesu, Szkoła Ekonomii oraz Szkoła Polityki Publicznej. Tą ostatnią miano tworzyć w oparciu o Kolegium E-S. Koncepcję Szkoły Polityki Publicznej opracował i do pewnego momentu skutecznie forsował dziekan J. Osiński. Z planów tych – ze względu na uwarunkowania ogólnouczelniane – ostatecznie nic nie wyszło, ale przygotowujący się do nowych zadań Kolegium doprowadziło

do niektórych przekształceń wewnętrznych (choć niektóre działania miały genezę wcześniejszą).

Proces zmian zapoczątkowało utworzenie w 2012 r. Katedry Rynków i Instytucji Finansowych. W 2013 r. Katedra Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej zmieniła się w Katedrę Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego. W tym samym roku Katedra Filozofii, Katedra Socjologii oraz Katedra Socjologii Ekonomicznej utworzyły Instytut Filozofii, Socjologii i Socjologii Ekonomicznej, wraz z zakładami będącymi spadkobiercami tradycji likwidowanych w ten sposób katedr. W ten sposób powstały zakłady: Filozofii, Socjologii oraz Socjologii Ekonomicznej. Także w 2012 r. w IGS powołano Zakład Polityki Edukacyjnej i Naukowej, a w Katedrze Skarbowości zlikwidowano Zakład Finansów Publicznych.

W październiku 2013 r. dokonano najgłębszych zmian organizacyjnych. W Instytucie Studiów Międzynarodowych zlikwidowano: Zakład Globalizacji i Regionalizacji, Zakładu Mediów Elektronicznych i Komunikowania. Sam Instytut Studiów Międzynarodowych połączono z Katedrą Bezpieczeństwa Międzynarodowego (przy zachowaniu jego nazwy) i utworzono w nim: Zakład Bezpieczeństwa Międzynarodowego oraz Zakład Międzynarodowej Polityki Ekonomicznej. Katedrę Ekonomii Środowiska i Zasobów Naturalnych przekształcono w Zakład Ekonomii Środowiska i Zasobów Naturalnych w Katedrze Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego. Utworzono też Katedrę Unii Europejskiej im. J. Monneta. Z podobnych względów stworzono w Kolegium Instytut Bankowości. Pierwotnie, podjęto próbę formalnego przeniesienia do Kolegium E-S Instytutu Bankowości i Ubezpieczeń Gospodarczych z Kolegium Zarządzania i Finansów. Gotowość przejścia do Kolegium E-S wypłynęła ze strony pracowników Instytutu. Spotkało się to ze zdecydowanym sprzeciwem kierownictwa KZiF. Wówczas indywidualne wnioski o przeniesienie do Kolegium E-S złożyło 18 pracowników IBiUG, którzy trafili do Katedry Rynków i Instytucji Finansowych. Właśnie w oparciu o wspomnianą, poszerzoną Katedrę powołano do życia Instytut Bankowości w Kolegium E-S. Utworzono w nim następujące zakłady: Zakład Bezpieczeństwa Systemu Bankowego, Zakład Bankowości Inwestycyjnej, Zakład Bankowości Detalicznej i Korporacyjnej, Zakład Zarządzania Ryzykiem Finansowym, Zakład Doradztwa i Usług Finansowych. W 2015 r. Katedra Prawa Europejskiego została przekształcona w Instytut Prawa. Wreszcie w 2017 r., już po formalnym fiasku projektu „trzech szkół”, powstała Katedra Polityki Publicznej.

Jak już zostało wspomniane, w 1993 r. Kolegium E-S stworzyło 11 jednostek organizacyjnych. U progu jubileuszu półwiecza tworzyło je pięć instytutów oraz dziewięć Katedr. W skład Instytutu Bankowości (dyrektor prof. dr hab. Małgorzata Zaleska) wchodziły Zakład Bankowości Detalicznej i Korporacyjnej, Zakład Bankowości Inwestycyjnej, Zakład Bezpieczeństwa Systemu Bankowego, Zakład Doradztwa i Usług Finansowych, Zakład Zarządzania Ryzykiem Finansowym. Instytut Filozofii, Socjologii i Socjologii Ekonomicznej (dyrektor prof. dr hab. Juliusz Gardawski) tworzyły: Zakład Filozofii oraz Zakład Socjologii, Zakład Socjologii Ekonomicznej. W skład Instytutu Gospodarstwa Społecznego (dyrektor: prof. dr hab. Piotr Błędowski) wchodziły: Zakład Polityki Edukacyjnej i Naukowej, a także Zakład Polityki Społecznej. Instytut Studiów Międzynarodowych (dyrektor prof. dr hab. Katarzyna Żukrowska) tworzą Zakład Bezpieczeństwa Międzynarodowego oraz Zakład Międzynarodowej Polityki Ekonomicznej. Listę instytutów dopełniał Instytut Prawa (dyrektor prof. dr hab. Artur Nowak-Far). W ramach Katedry Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego (kierownik: prof. dr hab. Jacek Szlachta) działały: Zakład Ekonomii Środowiska i Zasobów Naturalnych, Zakład Przedsiębiorczości, Zakład Rozwoju Regionalnego i Lokalnego oraz

Zakład Zarządzania w Sektorze Publicznym. Strukturę KES dopełniały: Katedra Administracji Publicznej (kierownik prof. dr hab. Jerzy Oniszczyk), Katedra Historii Gospodarczej i Społecznej (kierownik prof. dr hab. Wojciech Morawski), Katedra Polityki Publicznej (kierownik prof. SGH dr hab. Andrzej Zybala), Katedra Studiów Politycznych (kierownik prof. SGH dr hab. Krzysztof Kozłowski), Katedra Skarbowości (kierownik prof. SGH dr hab. Agnieszka Alińska), Katedra Teorii Systemów Ekonomicznych (kierownik prof. SGH dr hab. Marcin Krawczyk), Katedra Ubezpieczenia Społecznego (prof. prof. dr hab. Tadeusz Szumlich), Katedra Unii Europejskiej im. J. Monneta (kierownik prof. dr hab. Ewa Latoszek) .

Choć spośród jednostek tworzących w 1968 r. WES przy swojej nazwie pozostał tylko Instytut Gospodarstw Społecznego, to nie ulega wątpliwości, że Kolegium stanowi bezpośrednią kontynuację zlikwidowanego w 1993 r. Wydziału. Dziedziczy po nim nie tylko zasadniczą część nazwy, ale także tradycję kształcenia ekonomicznego nasyconego treściami społecznymi i humanistycznymi. Także ewolucja, która przeszło Kolegium w piątej dekadzie swojego istnienia, wpisuje się w powyższe wartości.